

beszól. A fiú ötvenhatban itt hagyja az országot (vele apját), s különben építi az életét. Közben mar-dossa a lelkiismeret: „Furcsa, kettős életet éltem. Diplomám volt, autóm, feleségem. De hajnalban, a ki-merültség felszívódása után, nyitott szemmel feküdtem az ágyon. Lát-tam apám ablakában a tűzfalat.”

Az apa nem tesz szemrehányást. Ám a zárt osztályon az a legfojtoga-tóbb, amikor a látogatókkal beszívá-rog a kinti világ. („Talán jobb lenne, ha betiltanák. Ha nem is lennének látogatónapok.” Másutt meg, mint-egy az ápoltak gondolatait megidéz-ve: „Mert mit levél, és mit ígéret! Je-len lenni az egyetlen feladat.”) De élni kell. „Várni és remélni” lehet még így is, emberül. Az apa sakkozni tanítja a bolondokat, s felolvas nekik, miközben már csak nyelvvel tudja lapozni az oldalakat.

A *bolondok királyába* Ferdinandy korábbi elbeszéléseiből is beemel vendégszövegeket. A múlt mindig ott van, ahol én, írja, miközben itt-hon vagy éppen Franciaországban, Floridában, esetleg apja gyerekkorá-nak színhelyén, Hidasnémetiben ra-kosgatja az idő megőrzött mozaik-darabkáit, s közben döbbenetesen pontos részleteket fest a történelmi háttérből, legyen az az ötvenes évek vagy a kárpótlás ideje.

Miként az életműnek, ennek a könyvnek a kulcsszava is az *idegen*. Már az első oldalon feltűnik, amikor az író átveszi az ápolótól apja hagyá-

tékát: orvosi táska, sztetoszkóp, fo-tók, a ceruzarajz, amelyet az egyik ápolat készített a Dokiról, s egy köte-gy levél, amit ő küldött apjának kül-földről. „Soha nem láttam ilyen idegennek az írásomat.” Az idegen-ségérzet szülei válásakor megelő-geződik: „Hiába lett két házam, ha egyszer mind a kettő idegen.” De már az apa is idegen volt a Sashegy kertjüket művelő őslakosai között, inkább a kőművesekkel meg a ház-mesterékkal beszélgetett, s idegen volt persze a bolondok között.

Így csúsznak egymásba idősí-kok, életek. Ha esik az eső, Floridá-ban és Hidasnémetiben is „kövér vízcseppek gyöngyöznek az abla-kon”. Mit lehet tenni? „Várni és re-mélni.” És megbocsátani önma-gunknak. Ez a könyv a lelkiismeret regénye. A mi lelkiismeretünké is.

JENEI GYULA

(*Orpheusz Kiadó, Budapest, 2007,*
160 oldal, 2000 Ft)

CHRISTOPH HEIN:

Honfoglalás

Az 1944-es születésű Christoph Hein többek által eddigi legna-gyobb szabású alkotásának tartott *Honfoglalás* 2004-ben jelent meg Németországban. A mű az egykori NDK helyzetéről nyújt összefoglaló

képet, valamint feltárja az összeom-lás és a német egység első évtized-ének történelmi stádiumát. Köz-ponti kisvárosa a fantázia szülte keletnémet Guldenberg, ahová hatá-ron túli német származásúakat tele-pítettek át a szomszédos Pome-rániából, Lengyelországból a máso-dik világháború után.

Ha a konkrét történelmi vonat-kozásokat helyezi előtérbe az ember, akkor a regény egy nemzetnek szól. Viszont minden náció gyermeke a magáénak érezheti, mivel olvasása so-rán átélheti, milyen is az, ha

valaki „modern” honfoglá-lásra kényszerül. „A »hon-foglalás«, a területfoglalás ugyanis az az egyetlen érv, ami miatt ötezer éve újra meg újra háború törhet ki: mindig ez a célja az egyes országoknak – bármivel leplezzék is valódi indoku-

kat – és lelkileg ez a célja az egyes em-bernek is.” Mindez Christoph Hein saját nyilatkozatában is szerepel, me-lyet a Litera irodalmi portálon látha-tunk viszont. Ebből egyebek mellett kiténik még, hogy az író rokonsága szintén sziléziai menekült család volt, és a szerző életrajzi jelleggel írta meg e regényét, vagy legalábbis nem zár-ható ki az az eshetőség, hogy a való-ság közreműködött itt a fikció létre-hozásában.

Hein kedvelt szerkesztési módja, hogy egyszerre több szálon futó tör-ténetet komponál (a *Horn halála* cí-

mű munkájában is érvényesül ez; 1989-ben megjelent művében ugyancsak kitalált helyszín szerepel, a mostani Bad-Guldenberggel majd-nem azonos az ottani városnév). Ez alkalommal öt szereplő éli meg és meséli el a guldenbergi éveket, a tör-ténéseket, amelyekkel fordulatok so-rozata veszi kezdetét. Életük keresz-tezi egymást valamilyen módon; ugyanazt a történetet élik meg mindannyian, ám saját szemszögük-ből különféleképpen adják vissza az olvasónak. Időbeli szempontból a

történetmondás a szerep-lők felvonultatásával pár-huzamosan halad. Akad azonban egy közös pont mindenki életében, ez pe-dig Bernhard Haber, akit az elbeszélő közreműkö-dők mutatnak be bő há-romszáz oldalon át, hogy végül ő maga is a párbeszé-

des szövegkeretbe vonódjék. Hein három nemzedék szerepeltetésével élénkíti, élteti a történetet: az öreg Haber asztalos, fia Bernhard és Bernhard gyermekeinek generáció-ján át. Ez a lánc a fejlemények jövő-re való nyitottságának lehetőségét is fenntartja.

A regény nyelvezete, szerkezete, elbeszélésmódja közérthető, a szer-ző minden felesleges sallangot elke-rül. Hein célja nagy (szabású) szöve-gében nem valamiféle „monumen-tális” vagy éppenséggel barokkos elemek felvonultatása, hanem az,

hogyan a történelem és a valóság, a személyek és élethelyzetek adott körülmények közötti egyedi és egyértelmű kapcsolatát minél adekvátábban juttassa a befogadó tudomására. A maga dísztelen és racionális mivoltában minden részletnek megvan a saját helye, s mégis mind külön életet él. Mindemelllett megszakítatlan, önmagába visszatérő körként ábrázolják a történet.

A történelem-történetnek mindenkor aktualitása van. Azt mondják, a világban lezajlott fontos események ponttá stabilizálódott állomásokként is örök periódusokban változnak: térnek vissza, minimális eltérésekkel. A *Honfoglalás* történelmi síkja is emiatt érezhető jelenkorinak, a ma részének, a szereplők pedig mintha az olvasó mellett ülve, direkt módon beszélgetnének. Efféle közvetlenség jellemzi a heini mondanivalót. E közvetlenség által lehet visszanyúlni a történelemhez, a múlt(ak)hoz, hogy az(oka)t jelenkorivá, aktuálissá tehesse az ember, még ha esetleg csak bensőleg, az individuumba szabott élménysorozat formájában is.

HÖRCHER ESZTER

*(Fordította Murányi Beatrix,
Európa Könyvkiadó, Budapest, 2006,
398 oldal, 2700 Ft)*

CEM MUMCU:

Törökfürdő avagy Sírbolt

Mi történik, ha egy gyermek érkezése nem csoda, hanem tragédia? Amikor születése pillanatában megtagadják, majd egy dohos padlás-szobába száműzve egész életére fordítják rá a kulcsot? Cem Mumcu, a nálunk is egyre népszerűbb török irodalom fiatal képviselője a magára hagyott léleket, a múlt szeretetlenségét újrahelványozó jelen, az életet keretező halál mint alapesemény problematikáját vizsgálva arra keres választ, hogyan képes egy gyermek, aki a halál mellől indul, teljességgel birtokba venni saját életét, anélkül, hogy bármire (köztük épp magára az életre) jogot formálna.

A gyermek nem tesz mást, csak létezik egy számára kijelölt, szűkre szabott világban, mégis mélyen megsebzti a csupa nagynéniből-nagybácsiból álló család minden napjait, melyeket egészen addig a transzcendens hatalommal bíró nagymama uralt. Az egyensúlyvesztés révén a hit babonáságba süpped, a józan ész pedig, mint a fürdő márványpadlója felett kavargó gőz, lassanként elpárolog...

Van-e menekülő út egy félelem és gyanakvás által lelakatolt világból? Ha igen, az csakis önmagunk s egy tisztasága révén nyitott világ felé vezethet. Miként az őrült, aki a ká-